

Sygn. akt III AUa 873/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 maja 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.)
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSO del. Aleksandra Mitros
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 24 maja 2018 r. w Szczecinie

sprawy P. O.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o rentę rodzinną

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 września 2016 r. sygn. akt IV U 842/15

1. oddała apelację,

2. przyznaje adwokat M. S. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Szczecinie kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych powiększoną o podatek od towarów i usług tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną ubezpieczonemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko SSO del. Aleksandra Mitros

Sygn. akt **III AUa 873/16**

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z 10 sierpnia 2015 r. odmówił ubezpieczonemu P. O. prawa do renty rodzinnej po zmarłej matce – H. O.. W uzasadnieniu wskazał, że całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała u wymienionego od 16 grudnia 2000 r., po ukończeniu przez ubezpieczonego nauki w szkole oraz po ukończeniu przez ubezpieczonego 16 roku życia.

Ubezpieczony P. O. nie zgodził się z przedmiotową decyzją organu rentowego. Wniósł o jej zmianę poprzez przyznanie prawa do renty rodzinnej.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 8 września 2016 r. oddalił odwołanie i zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adw. A. S. kwotę 180 złotych powiększoną o podatek VAT.

Sąd I instancji ustalił, że H. O., matka ubezpieczonego P. O. od 21 listopada 2001 r. do 30 marca 2015 r. miała przyznane prawo do emerytury rolniczej. Ubezpieczony urodził się (...), ukończył Szkołę Podstawową w W.. W roku szkolnym 1988/1989 uczęszczał do klasy drugiej w zawodzie ślusarz w (...) Szkoły Zawodowej (...) w D. i otrzymał w dniu 23 czerwca 1989 r., promocję do klasy trzeciej w/w szkoły zawodowej. Ubezpieczony ma ustalony od urodzenia umiarkowany stopień niepełnosprawności o charakterze trwałym i stałym na podstawie orzeczenia (...) Zespołu (...) Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w D. z 4 kwietnia 2001 r. Od 1 września 2005 r. ma przyznany zasiłek pielęgnacyjny z tytułu zaliczenia do osób niepełnosprawnych.

Ubezpieczony 13 kwietnia 2015 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do renty rodzinnej z ubezpieczenia społecznego rolników po zmarłej w dniu 30 marca 2015 r. matce, H. O.. W związku ze złożonym wnioskiem, ubezpieczony został skierowany na badanie lekarskie Lekarza Rzecznawcy KRUS w celu ustalenia całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym. Lekarz Rzecznawca KRUS rozpoznał u ubezpieczonego: upośledzenie umysłowe umiarkowane, zaburzenia depresyjne nawracające. Orzeczeniem z dnia 18 czerwca 2015 r. stwierdził, że ubezpieczony jest całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym od 13 marca 2015 r. do 31 marca 2018 r., nie został jednak uznany za niezdolnego do samodzielnej egzystencji. Lekarz Rzecznawca stwierdził, że niezdolność ubezpieczonego do pracy w gospodarstwie rolnym powstała przed 16 rokiem życia. Wobec zgłoszonego zarzutu wadliwości powyższego orzeczenia, ubezpieczony został skierowany na badanie do Komisji Lekarskiej KRUS, która rozpoznała u ubezpieczonego: osłabienie funkcji poznawczych na poziomie upośledzenia umiarkowanego stopnia, organiczne zaburzenia nastroju w wywiadzie.

Komisja Lekarska KRUS uznała, że ubezpieczony jest okresowo całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym od 16 grudnia 2000 r. do lipca 2016 r. Orzeczeniem lekarskim z 30 lipca 2015 r. stwierdziła, że za początek całkowitej niezdolności do pracy uznaje się datę dostarczonej opinii psychologicznej z 16 grudnia 2000 r., która potwierdziła stopień upośledzenia umysłowego ubezpieczonego w stopniu umiarkowanym. Ubezpieczony nie został uznany za niezdolnego do samodzielnej egzystencji. Sąd Okręgowy w sprawie powołał biegłych z zakresu psychologii, psychiatrii oraz neurologii. W szczególności biegła z zakresu psychiatrii zgodziła się ze stanowiskiem Komisji Lekarskiej Kasy ustalającym datę powstania całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym od 16 grudnia 2000 r.

Przechodząc do rozważań prawnych, Sąd Okręgowy dokonał analizy art. 29 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj. Dz.U z 2016 r., poz. 277) oraz art. 68 ust.1, art. 65 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U z 2016r. poz. 887). Na ich podstawie oddalił odwołanie ubezpieczonego. W ocenie Sądu I instancji istotę sprawy stanowiło ustalenie, czy do momentu ukończenia 16 lat albo przed ukończeniem nauki w szkole P. O. stał się całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym albo całkowicie niezdolny do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, i tym samym przysługuje mu prawo do renty rodzinnej po zmarłej matce. Sąd Okręgowy przeprowadził zatem dowód z opinii biegłych lekarzy specjalistów z zakresu psychologii, psychiatrii, neurologii i jednocześnie oddalił wnioski dowodowe ubezpieczonego dotyczące przeprowadzenia dowodów z zeznań świadków na okoliczność stanu zdrowia ubezpieczonego i jego całkowitej niezdolności do pracy od urodzenia. Wskazani we wnioskach świadkowie takiej wiedzy nie posiadali, stąd też mogli jedynie potwierdzić fakt, że ubezpieczony jest osobą upośledzoną, co nie jest sporne. Sąd I instancji opinie sądowe biegłych uznał za spójne i logiczne oraz mogące stanowić miarodajny dowód w sprawie. Sąd Okręgowy podzielił jednolite stanowisko wyrażone w opinii biegłych lekarzy specjalistów zgodnie, z którym brak jest dowodów o charakterze medycznym pozwalającym na uznanie, że ubezpieczony przed ukończeniem 16 lat lub przed ukończeniem nauki w szkole specjalnej w D., stał się całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym. Według dokumentów

zgrupowanych w aktach sprawy ubezpieczony zakończył naukę zawodu ślusarza w zasadniczej szkole zawodowej o charakterze specjalnym z 23 czerwca 1989r. jako 18-letni uczeń. Ostateczne potwierdzenie stopnia upośledzenia ubezpieczonego zostało ujawnione w momencie przeprowadzenia konsultacji psychologicznej 16 grudnia 2000 r. (ubezpieczony miał wtedy 29 lat). W aktach sprawy nie znajdują się dokumenty potwierdzające okoliczność powstania u ubezpieczonego całkowitej niezdolności do pracy przed zakończeniem przez ubezpieczonego nauki w szkole specjalnej o profilu zawodowym. Ponadto, Sąd Okręgowy podzielił opinię biegłego psychologa z 1 grudnia 2015 r. wskazującą na okoliczność, że ubezpieczony, jako uczeń szkoły zawodowej w zawodzie ślusarza w trakcie nauki był zdolny do jej pobierania i praktycznej nauki zawodu ślusarza. Wymagało to określonego poziomu sprawności intelektualnej, zawiązanego z pobieraniem nauki w szkole zawodowej. W ocenie Sądu, przeprowadzone postępowanie dowodowe w sprawie nie dostarczyło miarodajnych dowodów na okoliczność, że ubezpieczony do momentu ukończenia 16 lat lub ukończenia nauki w szkole zawodowej stał się całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym.

Apelację od wyroku złożył ubezpieczony, domagając się zmiany zaskarżonego wyroku przez zmianę decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z 10 sierpnia 2015 r. i przyznanie prawa do renty rodzinnej po zmarłej matce H. O., ewentualnie z ostrożności procesowej, wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu IV Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K.. Apelujący wyrokowi zarzucił: 1. naruszenie przez Sąd przepisów postępowania, tj. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c, co miało wpływ na treść zaskarżonego wyroku, poprzez zaniechanie przeprowadzenia wszystkich dowodów zaistniałych w niniejszej sprawie i mających znaczenie dla prawidłowego rozstrzygnięcia niniejszego postępowania, tj. zawnioskowanych przez ubezpieczonego świadków, który to dowód pozwoliłyby na ustalenie rzeczywistego stanu rzeczy zaistniałego w niniejszej sprawie;

2. naruszenie art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c, co miało wpływ na treść zaskarżonego wyroku przez zaniechanie powołania dowodu z opinii innych biegłych na okoliczność daty powstania u ubezpieczonego niezdolności do pracy;

3. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c, co miało wpływ na treść zaskarżonego wyroku przez dokonanie oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w sposób dowolny, niezgodny z zasadami logicznego rozumowania oraz wskazaniem wiedzy i doświadczenia życiowego, przez przyjęcie, iż ubezpieczony P. O. w czasie pobierania nauki w Zasadniczej Zawodowej Szkole Specjalnej w D. nie był całkowicie zdolny do pracy.

Sąd Apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe. Sąd Okręgowy właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego oraz dokonał wszechstronnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, i w konsekwencji prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy. Sąd Apelacyjny w całości podzielił ustalenia i rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytoczenia.

Przypomnieć należy, że zgodnie z art. 29 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj. Dz.U z 2016 r., poz. 277) oraz art. 68 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U z 2016r. poz. 887) po zmarłym emerycie lub renciście mającym ustalone prawo do emerytury albo renty rolniczej z ubezpieczenia; bądź po ubezpieczonym, który w chwili śmierci spełniał warunki do uzyskania emerytury rolniczej lub renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, m.in. dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej: 1) do ukończenia 16 lat; 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Z uwagi na ukończenie 25 lat, ubezpieczony mógł skorzystać wyłącznie z podstawy nabycia prawa do renty rodzinnej wymienionej w przepisie art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy rentowej, tj. po wykazaniu, że jego całkowita niezdolność do pracy rozpoczęła się przed dniem ukończenia przez niego nauki w

szkole. Zważyć w tym miejscu trzeba, że ocena niezdolności do pracy przebiega w płaszczyznach: medycznej, gdzie brany jest pod uwagę charakter i przebieg procesów chorobowych oraz ich wpływ na stan czynnościowy organizmu oraz socjalnej, na której uwzględnia się posiadane kwalifikacje, zawód, wykonywane czynności i warunki pracy oraz możliwość dalszego wykonywania pracy zarobkowej, a także możliwość przywrócenia zdolności do pracy przez leczenie i rehabilitację lub przekwalifikowanie zawodowe (wyrok SN z 10 czerwca 1999 r. II UKN 675/98 OSNP 0/16/624).

Ocena całkowitej bądź częściowej niezdolności do pracy, w zakresie dotyczącym naruszenia sprawności organizmu i wynikających stąd ograniczeń możliwości wykonywania pracy co do zasady wymaga wiadomości specjalnych. Specyfika dowodu z opinii biegłego wyraża się w tym, iż sfera merytoryczna opinii kontrolowana jest przez Sąd, który nie posiada wiadomości specjalnych, tylko w zakresie zgodności z zasadami logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej. Kryteria oceny tego rodzaju dowodu stanowią również poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych tez. Jak wskazał Sąd Najwyższy, opinia biegłego podlega ocenie zgodnie z art. 233 § 1 k.p.c. na podstawie właściwych dla jej przedmiotu kryteriów, jednak z uwagi na specyficzny charakter dowodu z opinii biegłego ocena ta jest o tyle ograniczona, że nie może wkraczać w zakres wymagający wiedzy specjalnej. Sąd nie może orzekać wbrew opinii biegłych sądowych – wprawdzie w ramach przyznanej Sądowi swobody w ocenie dowodów może on i powinien poddać opinie biegłych stosownej weryfikacji dla uznania ich za przekonujące bądź podlegające zdyskwalifikowaniu, jednakże nie może opierać się wyłącznie na własnej wiedzy, oderwanej od specjalistycznej wiedzy medycznej. Jednocześnie należy uwzględnić, że w sprawach o rentę z tytułu niezdolności do pracy ostatecznie decyduje Sąd, gdyż niezdolność do pracy jako przesłanka renty ma tu znaczenie prawne (art. 12 i 13 ustawy o emeryturach i rentach), tak Sąd Najwyższy w wyroku z 3 września 2009 r. (III UK 30/09, LEX nr 537018).

Wyrok Sądu Okręgowego został wydany w oparciu o dostępną analizę dokumentacji medycznej P. O. oraz przede wszystkim, na podstawie przeprowadzonych w toku postępowania sądowego dowodów z opinii biegłych sądowych z zakresu psychologii, psychiatrii i neurologii. Autentyczność dokumentów nie była przez strony kwestionowana, nie budzi ona również wątpliwości Sądu. Dokumentacja została sporządzona w sposób zgodny z przepisami prawa, przez uprawnione do tego osoby, w ramach ich kompetencji oraz w sposób rzetelny, stąd też Sąd Okręgowy ocenił je jako wiarygodne, a Sąd Apelacyjny tę ocenę podzielił. Podobnie należało dać wiarę złożonym w sprawie opiniom biegłych sądowych, które wydane zostały przez posiadających wieloletnie doświadczenie zawodowe specjalistów w zakresie schorzeń, na które cierpi ubezpieczony, po dokładnym przeanalizowaniu jego dokumentacji medycznej oraz po przeprowadzeniu badań sądowo-lekarskich. W ocenie Sądu Apelacyjnego opinie zawierają trafne, logiczne i spójne wnioski, w związku z czym Sąd Okręgowy słusznie uznał je za przekonujące oraz na ich podstawie dokonał ustaleń faktycznych w sprawie w zakresie stanu zdrowia ubezpieczonego, a także okresu powstania jego całkowitej niezdolności do pracy.

W przedmiotowej sprawie nie było dostatecznych dowodów wskazujących na to, iż całkowita niezdolność do pracy P. O. rozpoczęła się przed dniem ukończenia przez niego nauki w (...) Szkoły Zawodowej (...) w D.. W tych uwarunkowaniach biegła psychiatra dr n. med. M. Ś. w sporządzonej opinii podzieliła stanowisko KRUS z 02.07.2015 r., w którym ustalono całkowitą niezdolność ubezpieczonego do pracy od 16.12.2000 r., tj. daty konsultacji psychologicznej wskazującej na stopień upośledzenia umysłowego umiarkowanego. Wnioski wypływające z opinii biegłych są jednoznaczne i wbrew twierdzeniom apelującego, Sąd Odwoławczy nie dostrzegł potrzeby powoływania w niniejszej sprawie kolejnych specjalistów celem wydania kolejnej kompleksowej opinii. Samo bowiem niezadowolenie strony z treści opinii biegłych nie uzasadnia konieczności powoływania kolejnych biegłych i zlecenia dodatkowych opinii, skoro te dotychczas uzyskane nie budzą większych wątpliwości, są pełne i jasne. Ustosunkowując się do treści apelacji wskazać też należy, że subiektywne odczucia ubezpieczonego, czy też osób z jego otoczenia nie mogą stanowić miarodajnego dowodu w sprawie, zaś występowanie nawet pewnych objawów i schorzeń nie powoduje samo przez się, ani nie dowodzi istnienia całkowitej niezdolności do pracy czy też niezdolności do samodzielnej egzystencji we wskazywanym okresie. Nie ulega wątpliwości, że ubezpieczony był dzieckiem wymagającym opieki, jednakże jego stan

zdrowia nie stanowił przeszkody w normalnym funkcjonowaniu oraz wypełnianiu typowych czynności i obowiązków związanych z młodym wiekiem, m.in. skutecznie podjął i kontynuował edukację.

Nie ma też podstaw proceduralnych by czynić Sądowi skuteczny prawnie zarzut nieprzeprowadzenia dowodów z zeznań w charakterze świadków osób z najbliższego otoczenia ubezpieczonego. W myśl utrwalonego orzecznictwa, ocen w zakresie niezdolności do pracy uprawnieni są bowiem dokonywać jedynie biegli sędziowie, dysponującymi specjalistyczną wiedzą i doświadczeniem. Ani sąd, ani osoby z otoczenia powoda nie mają w tym zakresie stosownej wiedzy merytorycznej i nie są w stanie profesjonalnie powiązać stanu chorobowego z możliwością świadczenia pracy. Na podstawie dowodu z zeznań świadków nie można więc skutecznie prawnie udowodnić całkowitej niezdolności ubezpieczonego do pracy, zwłaszcza w okresie sięgającym kilkunastu lat wstecz. W tej kwestii Sąd Apelacyjny podjął postępowanie dowodowe w kierunku uzyskania dodatkowej dokumentacji z okresu nauczania ubezpieczonego, co jednak było bezskuteczne, bowiem wobec upływu czasu dokumentacja została zniszczona. Nie było więc żadnych nowych okoliczności, które pozwoliłyby na zmianę oceny biegłych.

W konsekwencji, skoro P. O. do czasu ukończenia nauki w szkole zawodowej nie stał się osobą niezdolną do pracy, a co nastąpiło dopiero z dniem 16.12.2000 r., to nie spełniał przesłanek nabycia prawa do renty rodzinnej, bowiem w dacie ustalonej niezdolności ukończył 29 lat.

Tak argumentując Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżony wyrok odpowiada prawu i na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (tj. Dz.U.2017.2368), jak również § 16 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 15 ust. 2 oraz § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2015 r., poz. 1801), obowiązującego w dacie rozpoczęcia postępowania w drugiej instancji.

SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko SSO del. Aleksandra Mitros